

DOI: 10.7251/GFP2010283S

UDC: 343.976497.6Republika Srpska)

Prikaz knjige*Datum prijema:*
24. april 2020.*Datum prihvatanja:*
30. maj 2020.*Prof. dr***Vladimir M. Simović***Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine i vanredni profesor Fakulteta za bezbjednost i zaštitu Nezavisnog univerziteta u Banjoj Luci i Pravnog fakulteta Univerziteta „Vitez“ u Vitezu; mail: vlado_s@blic.net***Prikaz knjige doc. dr Ljiljane Komlenović****Naučna istraživanja kriminaliteta u Republici Srpskoj - problemi i pravci razvoja**

Grafopapir d.o.o., Banja Luka, 2020, 279 str.

U Banjoj Luci je u martu 2020. godine izašla iz štampe monografija "Naučna istraživanja kriminaliteta u Republici Srpskoj - problemi i pravci razvoja", docenta na Fakultetu za bezbjednost i zaštitu Nezavisnog univerziteta u Banjoj Luci na predmetima iz uže naučne oblasti Ostale društvene nauke. Recenzenti knjige su akademik prof. dr Miodrag Simović, redovni profesor Pravnog fakulteta u Banjoj Luci i sudija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i dr Zdravko Skakavac, redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta Union u Beogradu. Iako je ponajprije riječ o monografiji namijenjenoj studentima upisanim na istoimeni fakultet (Kriminologija), djelo doc. Ljiljane Komlenović ima izraženu pravno-naučnu vrijednost, na što ukazuje i opseg bibliografije i korištenih pravnih izvora.

Prije komentara teksta, širu čitateljsku javnost vrijedi upozoriti na nekoliko biografskih podataka o autoru¹, čiji je opus nesporno poznat svim stručnjacima iz oblasti kriminologije s teritorije Bosne i Hercegovine, ali i šire. Tako, izdvojimo činjenicu da je docentica Komlenović diplomirala na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu, smjer političke nauke, 1981. godine i stekla akademsko zvanje diplomirani politolog. Magistrirala je na Fakultetu za bezbjednost i zaštitu Univerziteta „Sinergija“, 2011. godine, naučna oblast bezbjednost i zaštita - naziv magistarske teze „Uloga policije u prevenciji maloljetničke delinkvencije“. Doktorirala je na Nezavisnom univerzitetu u Banjoj Luci, Fakultet za bezbjednost i zaštitu 2015. godine na temu „Značaj kriminaloloških istraživanja za unapređenje kriminalne politike“ i stekla zvanje doktor nauka bezbjednosti i zaštite Na Nezavisnom univerzitetu u Banjoj Luci izabrana je u naučno - nastavno zvanje docent za užu naučnu oblast Ostale društvene nauke, 2015. godine. Objavila je deset radova u časopisima i skupovima međunarodnog značaja.

Uvodnim razmatranjem ukazano je na pojam zločina i zločinca i njihovog izučavanja u kriminologiji. Autorka je postavila jedno prak-

¹ U Srednjoškolskom centru Banovići profesor od 1982. do 1984. godine; u Rudniku mrkog uglja, Banovići sekretar Poslovnog odbora od 1984. do 1992. godine; u Predškolskoj ustanovi „Radost“ Bratunac v.d. direktora od 1999. do 2002. godine; projekt-menadžer u NVO Centar informativno-pravne pomoći Zvornik (2002-2004.); rukovodilac PJ Banja Luka „Aleksandrija“ Zvornik (2005-2007.); asistent i viši asistent na Univerzitetu „Sinergija“, Fakultet za bezbjednost i zaštitu Banja Luka (2007-2015.) i docent na Fakultetu za bezbjednost i zaštitu Nezavisnog univerziteta Banja Luka od 2015. godine.

tično pitanje: koliko su političari spremni da slušaju i uvažavaju mišljenje, stavove, argumente struke i nauke poziva naučne djelatnike na društveno angažovanje?

U narednom poglavlju „Nauka i naučno saznanje“, kroz kraću prezentaciju pojma nauke, istorijskog razvoja i značaja nauke, strukture i klasifikacije nauka, razlike naučnog i drugih oblika saznanja, autorka je posebno apostrofirala kriminologiju kao nauku, njen odnos sa drugim naukama i naučnim disciplinama.

Poglavlje „Razvoj kriminologije i kriminološke misli“ teorijski i adekvatno obrađuje periode razvoja kriminološke misli, na način da je ta periodizacija izvršena na prednaučni i naučni period. U okviru tih perioda posebno i detaljno je elaboriran značaj rane filozofske i humanističke misli o kriminalitetu, a cjelovito je sagledan i doprinos klasične, pozitivističke i čikaške škole razvoju i unapređenju kriminološke misli. Zatim je dat pregled najznačajnijih kriminoloških teorija prema u kriminološkoj literaturi prihvaćenom kriteriju: bioloških, psiholoških i socioloških. Poseban osvrt dat je na njihovu aplikativnu vrijednost i mogućnost primjene u praktične svrhe u slučaju državne i društvene reakcije na kriminalno ponašanje.

Kriminalitet je kao kompleksan problem pojmovno sagledan sa više aspekata: krivičnog, sociološkog i kriminološkog, te sva moguća stanovišta posmatranja kriminaliteta kao individualnog fenomena, društvene pojave, njegova viktimološka komponenta i reakcija društva na kriminalno ponašanje. U okviru ovog dijela sagledana je etiološka komponenta kriminaliteta, a u okviru fenomenologije predstavljene su tipologije kriminaliteta najznačajnijih autoriteta kriminološke misli danas kod nas danas.

U vezi sa kriminalitetom kao centralnim pojmom, uz koji su vezani svi segmenti ovog rada, sagledana su i druga devijantna društvena ponašanja (sociopatološke pojave i bolesti zavisnosti) sa kriminogenog stanovišta i njihova povezanost sa kriminalitetom. Posebno je sagledan kriminalitet kao bezbjednosna prijetnja i faktor destabilizacije sistema bezbjednosti, u kausalitetu između stanja bezbjednosti i obima narušavanja vrijednosti koje su pod krivičnopравnom zaštitom same države.

Posebno bitan dio je prikaz kriminološkog istraživanja u trećem poglavlju, gdje je detaljno razjašnjeno po čemu se kriminološko istraživanje razlikuje od nenaučnog, kao i bilo kojeg drugog naučnog istraživanja kriminaliteta, koje su njegove specifičnosti i karakteristike. Predstavljena je i metodologija kriminološkog istraživanja: date su opšte karakteristike kriminološkog metoda, razrađene su metode i tehnike saznavanja kriminalnog ponašanja kao pojedinačne pojave, metode izučavanja kriminaliteta kao masovne pojave i metode saznanja „tamne brojke“ kriminaliteta. Poseban osvrt dat je na zvanične izvore podataka o kriminalitetu (policija, pravosuđe, kaznenopopravne ustanove, zavodi za statistiku), kao i nezvanične izvore (ankete o viktimizaciji i studije samoprijavlivanja) i njihov značaj i upotrebljivost za kriminološka istraživanja.

Predstavljanjem različitih vrsta kriminoloških istraživanja, kao posljedice kompleksnosti pitanja koja zanimaju kriminologiju kao nauku, posebno je istaknut značaj primijenjenih istraživanja koja su, osim na otkrivanje ovih naučnih saznanja, usmjerena i na primjenu tih saznanja u svrhu realizacije konkretnih, praktičnih ciljeva, prevashodno u funkciji usavršavanja kriminalnopolitičke prakse. Dat je i pregled stanja naučnoistraživačkog rada u oblasti društvenih nauka, i to: normativnopravni okvir, institucionalna infrastruktura, prioriteti u oblasti istraživanja, nosioci naučnoistraživačkog rada, sa posebnim osvrtom na kriminologiju: u međunarodnom kontekstu i u Bosni i Hercegovini, odnosno Republici Srpskoj.

Posebna doprinos autora i pionirski pokušaj na teritoriji Republike Srpske do sada jeste sagledavanje mjesta kriminologije u sistemu naučnih disciplina u Republici Srpskoj, odnosno Bosni i Hercegovini i njenog institucionalnog i akademskog položaja. Analizom, prvenstveno njenog akademskog položaja, tj. zastupljenosti kao nastavno-naučne discipline, utvrđeno je da je kriminologija izašla iz okrilja tradicionalne pravne nauke i da sve više poprima multidisciplinarni karakter i kao nastavno-naučna disciplina, sa još nekim srodnim disciplinama: penologijom, maloljetničkom delinkvencijom, viktimologijom i kriminalnom politikom, sve više se, osim pravnih fakulteta, izučava na fakultetima kriminalističkog, bezbjednosnog i defektološkog usmjerenja. Ovim je jasno pokazano da se dogodio zaokret u institucionalnom i akademskom položaju kriminologije u Bosni i Hercegovini, a posebno u Republici Srpskoj. Razvojem kriminologije na ovaj način stvaraju se dobre pretpostavke

za multidisciplinarna istraživanja kriminaliteta sa kriminologijom, kao matičnom disciplinom.

U poglavlju „Kriminalna politika“ obrađen je društveni i istorijski razvoj kriminalnopolitičke misli, i to: društvena reakcija primitivnih zajednica na devijantna ponašanja, kriminalnopolitički odgovor klasnog društva i savremena kriminalna politika. U teorijskom dijelu dijelu data su pojmovna određenja kriminalne politike najpoznatijih autora kriminalnopolitičke misli, kao teorijsko-praktične discipline koja se bavi sprečavanjem i suzbijanjem kriminaliteta i njeno jasno razgraničenje i distinkcija od tradicionalno širokog shvatanja politike usmjerene na postizanje bilo kog cilja i praktične (javne) politike kao produkta savremenog doba, nastalog iz potrebe urgentnog rješavanja mnogih socijalnih problema i upravljanja krizama, koji se odnosi samo na rad vlade. Data je i široka elaboracija kriminalne politike u njene obje komponente: preventivnoj i represivnoj, uz detaljno navođenje brojnih vankrivičnih i krivičnih subjekata i pojedinačno i konkretno sagledano mjesto, uloga i značaj svakog od njih u ukupnom kriminalnopolitičkom konceptu i mehanizmu.

Posebno značajan doprinos i inovativan pristup u ovom dijelu rada autor je pokazala navođenjem konkretnog primjera neuspješne primjene državne Strategije o maloljetničkom prestupništvu BiH (2006-2010), kao primjeru i ilustraciji funkcionisanja kriminalne politike kod u BiH. Uz navođenje osnovnih razloga i genezu nastanka samog dokumenta, osnovnih principa i postavki za njeno ostvarenje, naročito značajna jeste njena evaluacija od strane dvije nevladine organizacije, predstavljena u prilogu rada, koja je ukazala na njene slabe domete.

U dijelu „Empirijsko istraživanje“ ilustrovan je značaj kriminoloških istraživanja u domenu krivičnog odgovora društva na kriminalitet na primjeru maloljetničke delinkvencije kao izabrane vrste kriminaliteta, i to komparativnom analizom postojećih statističkih podataka državnih zavoda za statistiku, kaznene i sudske prakse u Republici Srpskoj, Federaciji BiH, Republici Srbiji i Republici Hrvatskoj u šestogodišnjem periodu (2008-2013). Mnogobrojni međusobni odnosi i varijeteti koji se mogu analizirati na bazi iskazanih statističkih podataka, mogu tek postati predmetom kvalitativnih analiza i istraživanja koja bi ukazala na uzroke nastanka pojave, a samim tim i na moguća rješenja. Ovako formirana cjelovita slika o stanju maloljetničkog kriminaliteta na ovim područjima, predstavlja opšti okvir u kome će se dalje analizirati zakonska i sudska praksa i karakter pravnih sistema navedenih država i entiteta.

Šta na kraju zaključiti o monografiji koja stoji pred nama? Suhoparna konstatacija da je riječ o preglednom i poučnom djelu, koje predstavlja sistematičan i naučno utemeljen izvor znanja, nedvosmisleno je tačna, ali se ne čini dovoljno zadovoljavajućom. Potpisniku ovih redova ostaje da konstatuje da u svojoj monografiji autorka koristi naučnu metodologiju, precizno se referiše na istorijsku građu i njene izvore, na pravne izvore, na rezultate istraživanja i teorijski referentne autore u određenim tematskim oblastima. Svi dijelovi su napisani po dosljedno primijenjenoj metodologiji. Na taj način se pisanje o izabranim temama zadržava u objektivnom i naučnom diskursu. Sam autor u tekstovima ne zauzima uvijek eksplicitan stav u pogledu pitanja kojim se bavi, ne polazi od vlastite teze koju u radu dokazuje, nema direktne ili preciznije rečeno oštre polemike s drugačijim stavovima. Izabranim metodološkim pristupom on prezentira i analizira činjenice, a čitaocu ostavlja samostalno izvođenje zaključka.

Monografija svojom tematskom određenosti i kvalitetom teksta nadilazi okvire svakodnevnog kriminalnopolitičke prakse i krivičnog borbe protiv kriminaliteta. Ona anticipira, kao moguć, uspješan način borbe protiv kriminaliteta, primjenu nauke i rezultata naučnih spoznaja, a posebno kriminologije i kriminološka istraživanja i saznanja proisteklih iz tih istraživanja. Istovremeno, monografija ima i svoju heurističku vrijednost kao jedan vid upozorenja svim nadležnim subjektima zaduženim za borbu protiv kriminaliteta da nemamo adekvatan odgovor društva na probleme kriminaliteta, te da je neophodan angažovaniji pristup društva u cjelini, prije svega akademske zajednice kao ključnog nosioca naučnoistraživačke djelatnosti - da radi na afirmaciji kriminoloških istraživanja i njihovoj praktičnoj realizaciji. Unapređenjem kriminoloških istraživanja i na njima zasnovanog kriminalnopolitičkog odgovora društva na probleme kriminaliteta - bile bi stvorene pretpostavke za realnu kriminalnu politiku utemeljenu na empirijskim spoznajama i legitimnim konceptima.

Zaključno, ovu knjigu iskreno preporučujem i široj čitalačkoj publici kao popularnu literaturu, kao i istraživačima koji se bave izučavanjem kriminaliteta u Bosni i Hercegovini.